



Vastaanottaja [TaV@eduskunta.fi](mailto:TaV@eduskunta.fi)

Asia: HE 126/2022

## Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta pyytää Kainuun liitolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta. Kainuun maakuntahallitus on antanut 4.4.2022 lausunnon "Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta (VN/12316/2019)".

### Kainuun liiton asiantuntijalausunto HE 126/2022

- Kainuun liitto esittää, että kaavoitusta koskeva lakikohta säilytetään pääosin voimassa olevan kaivoslain mukaisena huomioiden maakuntakaavan oikeusvaikutteisuus:**

Lakiesityksessä ehdotetaan (kohta 4.1.10 Kaavoitus kaivostoiminnan edellytyksenä, s.55), että kaivostoiminnan tulisi perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan tai asemakaavaan siirtymäsäännöksissä olevia poikkeuksia lukuun ottamatta. Voimassa olevassa laissa kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin riittävästi selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen kanssa. Kainuun liitto toteaa, että kunnan päätösvaltaa kaivostoiminnassa tulee lisätä muulla tavalla kuin edellyttämällä kuntatason kaavaa jokaisessa kaivostoiminnan tilanteessa.

- Kainuun liitto esittää, että kaivoslakiluonnoksen 47 §:n viimeistä momenttia täydennetään siten, että kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä on, että kaivospaikan sijaintipaikkakunta on puoltanut luvan myöntämistä.**

Suuremmissa kaivostoiminnan hankkeissa vaikutukset ulottuvat yli kuntarajojen. Kaivostoiminnassa tarvitaan liikenne- ja muita väyliä kuten 110 kV:n ja sitä vahvempia voimajohtolinjoja. Kaivostoiminnan ympäristö-, aluetalous- ja sosiaaliset vaikutukset ovat lähes poikkeuksetta ylikunnallisia. Kainuun liiton näkemyksen mukaan oikeusvaikutteisen maakuntakaavoituksen demokraattinen, vuorovaikutteinen, yhteensovittava ja osallistava rooli kaivostoiminnan

**Osoite:**

Kainuun liitto,  
Kauppakatu 1  
87100 Kajaani

**Sähköposti:**

etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi  
Kirjaamo 040 722 0900  
[www.kainuunliitto.fi](http://www.kainuunliitto.fi)

**Laskutus:**

Kainuun liitto  
003724969924  
PL 5016  
02066 DOCUSCAN

**Y-tunnus:**

2496992-4

suunnittelussa on edelleen välttämätön. Maakuntakaavoitus edellyttää laajaa osallistumisen järjestämistä, jossa kuullaan mm. viranomaisten lisäksi maakunnan asukkaita ja osallistujatahoja yli kunta- ja maakuntarajojen. Kainuun liitto viittaa tässä Sotkamon kunnan antamaan lausuntoon: ”Kaivosluvan myöntämisen edellytyksiä ei kuitenkaan tulisi sitoa kunnan hyväksymään kaavaan lakiehdotuksessa esitetyllä tavalla.”

- **Kainuun liitto korostaa, että kestävä sekä kansan- ja aluetaloudellisesti merkittävä kaivostoiminta on kilpailukykyistä koko Suomessa ja siten vahvistaa Euroopan mineraaliomavaraisuutta ja Suomen huoltovarmuutta.**

Lakiesityksen aineistossa käydään läpi taloudellisia vaikutuksia (kohta 4.2.2 s. 59-65). Vaikutustenarvioinnin mukaan lakimuutoksessa on useita tekijöitä, jotka heikentävät kaivosalan investointivarmuutta ja ennakoitavuutta. Lisäksi aineistossa todetaan, että nyt ehdotettavat muutokset todennäköisesti johtavat Suomen kokonaisuuskuttelevuuden heikkenemiseen kaivos- ja malminetsintäinvestointien kohteena. Nämä näkökohdat on otettava huomioon lakiehdotusta koskevassa päätöksenteossa.

- **Kainuun liiton mielestä kaivoslain uudistuksessa tulee varmistaa, ettei eri lakien tai lupapäätösten nojalla kaivosyhtiöille määrättäviin vakuuksiin muodostu päällekkäisyyksiä.**

Kaivannaisalan tarpeellisuutta lisäävät megatrendit kuten vihreä siirtymä, kriittisten metallien saatavuus ja tarve sekä Euroopan raaka-ainehuollon ja huoltovarmuuden turvaaminen nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa. Esimerkiksi Kainuussa sijaitsevat kaivokset tuottavat mm. huoltovarmuuden, elektroniikka- ja autoteollisuuden, ruostumattoman teräksenvalmistuksen, paperi- ja kemianteollisuuden sekä maatalouden näkökulmasta kriittisiä metalleja ja mineraaleja.

Metallimalmien louhinnasta 51 % koko Suomen määristä louhitaan Terrafamen kaivoksella Kainuussa. Kesällä 2021 käynnistyneen 240 miljoonan euron akkukemikaalitehtaan investointi nosti merkittävästi sen alue- ja kansantaloudellista merkitystä. Noin 13 % Kainuun alue-bkt:stä syntyy Terrafamen ansiosta. Terrafamen tuotteita ovat mm. nikkeli, kupari, sinkki ja koboltti. Muut merkittävät kaivannaisalan toimijat ovat Elementis Minerals B.V. Branch Finland (talkki), noin kolme vuotta sitten tuotannon aloittanut Sotkamo Silver Oy (hopea) ja Juuan Dolomiittikalkki Oy (kalkki). Näiden lisäksi on potentiaalisia uusia investointeja esim. Nordic Talk Oy:n (talkki) ja Otanmäki Mine Oy:n (ilmeniitti, vanadiini) hankkeet. Taloudellisten vaikutusten rinnalla Kainuulle on tärkeää kaivannaistoiminnan sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset, erityisesti ympäristöön kohdistuvien riskien hallinta.

- Viitaten Sotkamon kunnan kaivosmineraaliverosta antamaan lausuntoon ja siinä esitettyihin perusteluihin, Kainuun liitto pitää myös verolakiuudistusta paikallisesti ja alueellisesti merkittävänä. **Kainuun liiton mielestä on perusteltua, että kaivosveron tuotosta vähintään 60 % tuloutetaan kaivoksen sijaintikuntaan.**

Kainuun liitto

Merk.

Pentti Malinen  
maakuntajohtaja



Sanna Schroderus  
suunnittelujohtaja



Sanna Nikola-Määttä  
suunnittelija

26.10.2022  
Dnro 332/00.04.00/2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta  
[YmV@eduskunta.fi](mailto:YmV@eduskunta.fi)

**Viite:** Asiantuntijalausuntopyyntö HE 139/2022, 29.9.2022

## **ASiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle rakentamislainsäädännön ja siihen liittyviksi laeiksi**

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle rakentamislainsäädännön ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 139/2022). Lausunnon määräaika on 26.10.2022 klo 12.

Rakentamislainsäädännön lakiesityksestä ei ole järjestetty varsinaista lausuntokierrosta aikaisemmin. Syksyllä 2021 lausunnolla olleesta kaavoitus- ja rakentamislainsäädännöstä irrotettiin keväällä 2022 rakentamista koskeva osuus ja alueidenkäytön osion osalta maankäyttö- ja rakennuslain nimi on tarkoitus muiden lakimuutosten etenemisen yhteydessä muuttaa alueidenkäyttölainsäädännön.

Esityksestä rakentamislainsäädännön oli keväällä 2022 mahdollista antaa epävirallinen kommentti hyvin nopealla aikataululla (9 päivää pääsiäisvapaan aikoihin). Kommentointimahdollisuus ei ollut kattavasti kaikkien osallistajien saatavilla.

### **Hallituksen esitys**

#### **Lain säätämisen prosessissa on tapahtunut merkittäviä virheitä**

Rakentamislainsäädännön valmisteluun liittyvä kuuleminen on ollut sisällön, aikataulun ja aiheiden osalta riittämätöntä. Kuuleminen ei täytä valtioneuvoston lainvalmisteluohjeistusta eikä kuulemisen tavoitteita. Vuorovaikutus on epäonnistunut ja lakiuudistuksesta ei ole ollut tosiasiaa mahdollisuutta antaa palautetta.

Kokonaisuutena valmistellusta kaavoitus- ja rakentamislakiuudistuksesta irrotetusta, nyt lausuttavana olevasta erillisestä hallituksen esityksestä uudeksi rakentamislainsäädännön ei ole sen valmistelun aikana järjestetty lainkaan varsinaista julkista kuulemista (ei myöskään tulevasta alueidenkäyttölainsäädännön). Kokonaisuuden jakaminen osiin edellisen kuulemisen jälkeen on muutoksena niin merkittävä, että erillisistä lakiluonnoksista uudessa muodossaan olisi tullut järjestää asianmukaiset kuulemiset. Huomattavaa

on, että lainsäädännön arviointineuvosto on todennut, että esityksestä olisi voinut olla perusteltua pitää uusi lausuntokierros, koska maankäytön poistaminen esityksestä muuttaa rakentamislain perusasetelmaa olennaisesti.

Rakentamislakia koskeva kommenttikierros keväällä 2022 järjestettiin sekä aikataulunsa ja aineistojensa osalta kiireellä, eikä se siten mahdollistanut aitoa ja kattavaa osallistumista. Lainvalmistelu ei myöskään täytä säädösvalmistelun kielivaatimuksia. Aineistoa ei ollut kommentointikierroksen aikaan keväällä 2022 saatavilla ruotsiksi eikä saameksi.

### **Kaavoituksen ja rakentamisen kokonaisuus pirstaloituu useamman eri lain ohjaukseen**

Maankäyttö- ja rakennuslakikokonaisuuden jakaminen useampaan eri lakiin hankaloittaa suunnittelua ja lakien soveltamista. Kaavoitusta ja rakentamisen ohjausta koskevien säädösten eriyttäminen eri lakeihin lisää viranomaisten työtä, koska he joutuvat työssään entistä enemmän sukkuloimaan eri lakien välillä. Alueidenkäyttölain ja rakentamislain väliset useat pykäläviittaukset hankaloittavat lain säädösten tulkintaa ja lisäävät työtä. Kahtiajaossa on myös epäloogisuutta siinä, kummassa laissa säädökset esitetään (esim. rantoja, suunnittelutarvealueita ja poikkeamista koskevat säädökset). Tilannetta tulee mutkistamaan myöhemmin annettavat asetukset. Lakisäädösten pirstominen vaikeuttaa kunnan hallinnon tehokasta toimintaa kokonaisuutena. Tästä aiheutuvan lisätyön määrää ja välillisiä kustannuksia on vaikea arvioida.

Rakentamislain ja alueidenkäyttölain keskinäisten pykäläviittausten suuri määrä on osoitus siitä, että jaetuissa laeissa säädetyt asiat ovat tosiasiasa tiiviisti kytköksissä toisiinsa. Tarpeelliset muutokset olisi ollut selkeämpää ja tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa maankäyttö- ja rakennuslain osauudistuksina, ei kokonaisuutta tarpeettomasti rikkomalla.

Riittäviä vaikutusten arviointeja useammaksi laiksi jakautuvan maankäytön ja rakentamisen kokonaisuuden toimivuuden varmistamiseksi ei ole tehty. Kaavoituksen ja rakentamisen eriytyminen eri lainsäädäntöön on omiaan heikentämään näiden ohjauksen kokonaisuutta. Eriytyvien lakien valmistelu on ollut repaleista ja eriaikaista. Monet kokonaisuuden kannalta keskeiset asetukset puuttuvat kokonaan, mikä osaltaan vaikeuttaa tulevan alueidenkäytön ja rakentamisen kokonaisuuden hahmottamista. Pelkän rakentamislain osalta lainsäädännön arviointineuvosto toteaaakin lausunnossaan, että vaikutuksia on arvioitu erilaisille toimijoille, mutta vaikutusarviot jäävät osittain yleiselle tasolle.

Hallituksen esityksessä on tuotu esille erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta vaihtoehtona ei esitellä nykyisen lain kehittämistä tai uudistamista. Tämä on merkittävä puute. Esityksen perusteella on vaikea päätellä, millä

perusteilla on päädytty keskeisiin ehdotuksiin, miksi nykyisen lain uudistamista ei käsitellä edes vaihtoehtona, ja miten rakentamisen ja alueidenkäytön suunnittelun kokonaisuuden rikkominen edistää uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Perusteluita siitä, miksi tavoitteita ei olisi mahdollista saavuttaa nykyistä lakia päivittämällä, ei ole.

Kainuun liitto katsoo, että eri lakien muodostaman maankäytön ja rakentamisen ohjauksen kokonaisuuden toimivuus olisi tullut varmistaa riittävin vaikutusten arvioinnein. Kuulemiset kaikkia lakeja koskien olisi tullut järjestää niin, että palautteen antaminen olisi tosiasiallisesti ollut mahdollista. Myöskään uusi alueidenkäyttölaki ei saa edetä uudessa muodossaan ilman kuulemista.

### **Valmistelussa tulee ottaa huomioon kuntien ja alueiden erityispiirteet**

Kainuun liitto korostaa, että lain valmistelussa on tarpeen ottaa huomioon monipaikkaisuuden edellytysten parantaminen sekä kuntien ja alueiden erityispiirteet. Paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden ymmärtäminen rakentamisen ohjauksessa (joustavuus) on tärkeää. Lisäksi rakennusvalvonnan osaamisen ja voimavarojen turvaamiseen on tarpeen kiinnittää huomiota koko maan alueella. Lain valmistelussa tulee varmistaa, ettei sillä tarpeettomasti lisätä lisäresursseja edellyttäviä viranomaistehäviä.

Kainuun liitto



Sanna Schroderus  
suunnittelujohtaja



Martti Juntunen  
maankäyttöasiantuntija